

V letech 1902 - 1960

existoval politický okres Mariánské Lázně

Okres Mariánské Lázně

Založení okresu Mariánské Lázně

V letech 1902 až 1960 byly Mariánské Lázně okresním městem. Okresní hejtmanství Mariánské Lázně bylo zřízeno 1. ledna 1902 v čele s okresním hejtmanem. Vznikl Okresní úřad v Mariánských Lázních a pod ním dva soudní okresy - Mariánské Lázně a Kynžvart. Prvním c.k. okresním hejtmanem se stal Karl Pellezen, šéfem c.k. okresního soudu v Mariánských Lázních (1907) Friedrich Adam, c.k. zemský soudní rada, nositel rytířského řádu Františka Josefa I. a důstojník perského řádu Slunce a Lva; šéfem c.k. okresního četnictva František Průša (četnické stanice Kynžvart, Mnichov, Sangerberg, Tři Sekery a Horní Žitná).

Soudní okres Mariánské Lázně (existoval již od 1888), měl 17 katastrálních obcí: Mariánské Lázně - Úšovi-ce (s místní částí Hamrníky) - Stanoviště - Chotěnov (s místní částí Skláře) - Holubín - Dolní Kramolín - Pístov - Martinov - Vlkovice - Ovesné Kladruby - Milhostov - Zádub - Závišín - Rájov - Sítiny - Mnichov - Sangerberg /Prameny/. Šlo o přirozeně spádové obce.

Soudní okres Kynžvart (existoval už dříve pod politickým okresem Planá), měl 27 katastrálních obcí: Kynžvart (s místními částmi Město, Zámek a Kladská) - Lazy (s místními částmi Horní Lazy a Dolní Lazy) - Žitná (s místními částmi Horní Žitná a Dolní Žitná) - Schönficht /Smrkovec/ - Úbočí - Podlesí - Milíkov - Mokřina - Těšov - Malá Šitboř (s místní částí Leimbruck) - Dolní Žandov (s místní částí Žirnice) - Horní Žandov - Brtná - Velká Hleďsebe - Valy - Klimentov - Tachovský Šmelctál - Lohhäuser /Slatina/ - Vysoká - Nové Mohelno - Háje - Jedlová - Stará Voda (s místní částí Sekerské Chalupy) - Tři Sekery Kynžvartské (s místní částí Nový Metternich) - Tři Sekery Tachovské - Krásné (s místními částmi Velké Krásno a Malé Krásno).

V roce 1919 byl přejmenován Okresní úřad na Okresní politickou správu v Mariánských Lázních (do roku 1938).

Vývoj okresu 1945-1948

V květnu 1945 po skončení války dochází k postupnému přebírání moci českými lidmi. V Mariánských Lázních vznikají souběžně Místní správní komise (MSK) a Okresní správní komise (OSK). 2. července 1945 se konala ustavující schůze přechodné Okresní správní komise. Zvoleni byli :

předseda OSK - Karel Hrouda,
místopředseda OSK - MUDr. Karel Weiner,
člen OSK - Václav Tejmar,
člen OSK - Rudolf Pelcman,
člen OSK - MUDr. Emil Kočí
člen OSK - Jindřich Šulc.

O rok později, již po odsunu Němců, 26. července 1946 konala se ustavující schůze Okresního národního výboru v Mariánských Lázních. Politický okres Mariánské Lázně zůstal v okresních hranicích jako za války, s jedinou změnou: obec Drmoul, patřící pod okres Planou, byla 1939 přičleněna pod okres Mariánské Lázně.

Zvoleni byli:

předseda ONV - Jan Zíma,
I. místopředseda - Josef Šmíd,
II. místopředseda - František Hruška,
III. místopředseda - František Hajda (místopředsedové podle čtyř politických stran),
člen OSK - Josef Kouba, člen OSK - Marie Schneiderová, člen OSK - Jaroslav Hulicius.

V letech 1945-1946 souběžně s vysídlením Němců přicházejí dosídlenci nejen z vnitrozemí, ale také

z Polska - Beranovka, Lestkov
z Německa (ze Slezska) - Tři Sekery a všechny Hutě
z Prešovska a z Podkarpatské Rusi - Mokřina, Těšov, Malá Šitboř aj.

Noví osídlenci nenavazovali většinou na tradici a praxi zdejšího německého obyvatelstva. Příchozí zemědělci využívali zkušeností z vnitrozemí (ale zde v jiných klimatických podmínkách), jiní příchozí vůbec nepracovali předtím v zemědělství a proto od konce roku 1947 nastal stále sílící odliv obyvatel ze zemědělství a od té doby neustával.

Velký okres 1949-1960

Zásadní změny okresního uspořádání nastávají k 1. lednu 1949, kdy byly zrušeny sousední okresy Planá, Teplá, Loket. Okres Mariánské Lázně se stává velkým okresem se 109 obcemi. Právě v oněch letech 1949-1960 probíhají v zemědělství nejdramatičtější změny při prosazování socialistické kolektivizace. Po zrušení okresu 1960 už nenabýly tyto tlaky takové razance jako za okresu Mariánské Lázně.

Hranice rozsáhlého tehdejšího okresu Mariánské Lázně běžela od státní hranice s Německem po katastrálních územích (inclusive, patřící pod okres Mariánské Lázně): Nové Mohelno – Vysoká - Brtná – Dolní Žandov - Malá Šitboř – Těšov – Mokřina – Studánka – Arnoltov – Rudolec – Kamenice – Paseka – Novina – Lobzy – Milíře - Čistá (Litrbachy) – Nová Ves – Hluboká – Milešov – Vodná – Louka – Bohuslav – Popovice – Babice – Hoštěc – Jankovice - Mrázov - Svatý Vojtěch – Beranovka - Pěkovice – Hanov – Lestkov – Dolní Víška - Kořen – Bouďy – Svahy – Zliv - Vysoké a Dolní Sedliště – Brod nad Tichou - Nahý Újezdec – Neblažov – Štokov – Prostřední Žďár – státní hranice s Německem.

Okres měl 656 km² (území větší než například dnešní CHKO Slavkovský les), kde bylo
36 350 hektarů zemědělské půdy
26 496 hektarů lesů
513 hektarů vodní plochy.

31. prosince 1948 bylo na území nového okresu Mariánské Lázně 102 obcí a z vojenského prostoru v Císařském lese vysídleno 24 obcí. Po zrušení tohoto vojenského prostoru bylo 18 obcí připojeno pod okresy Karlovy Vary a Sokolov.

Šest obcí, kde byly vojenské statky, zůstalo u okresu Mariánské Lázně. V obci Sangerberg (Prameny) byl MNV a něco málo obyvatel.

Kolektivizace zemědělství probíhala takto:

1950	13 JZD
1951	26 JZD
1952	34 JZD
1953	rozešlo se 10 JZD, tj. 24 JZD zbylo
1954-1955	nepřibýlo žádné JZD
1955-1956	založeno 7 nových JZD.

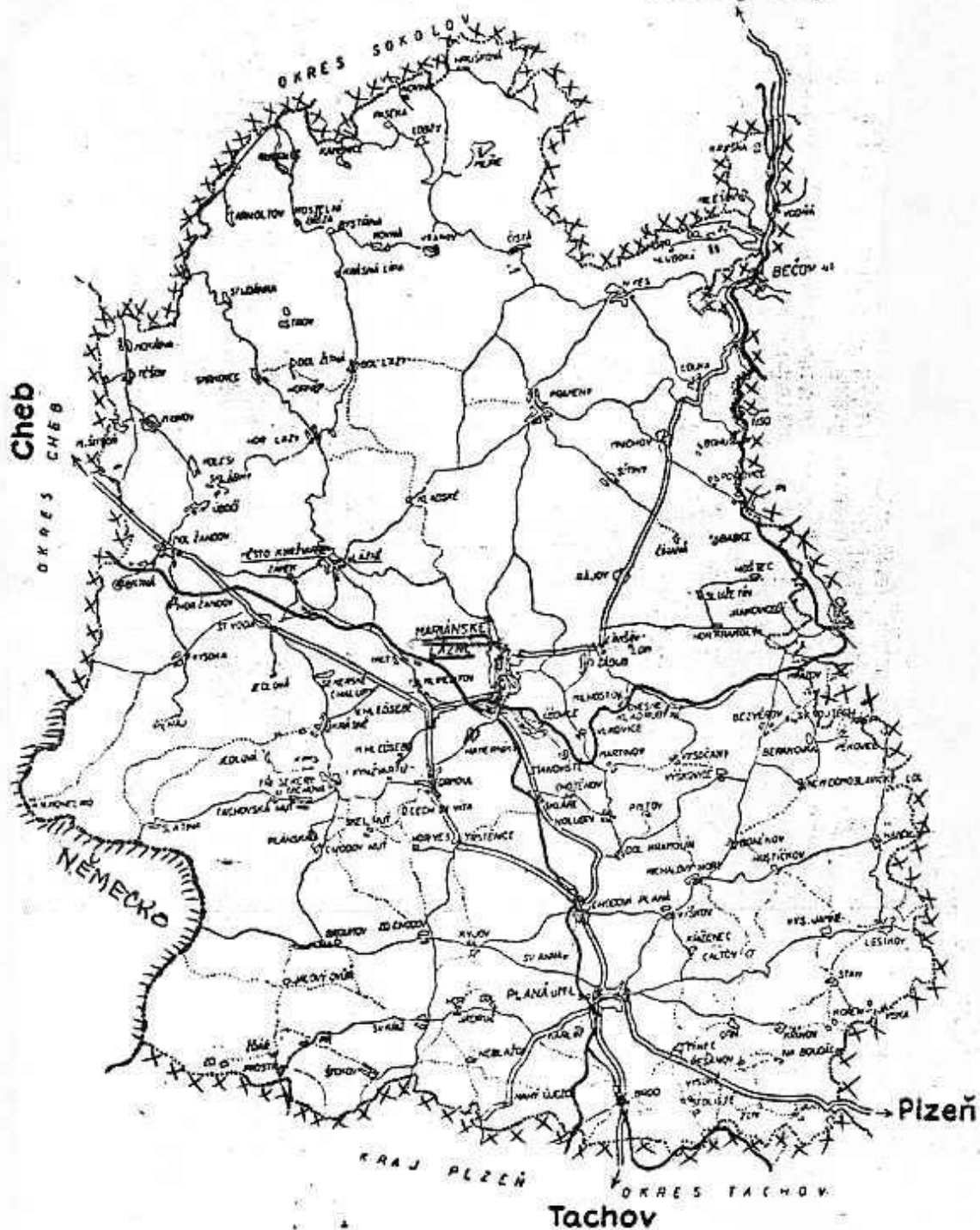
V roce 1949 byla založena Strojně traktorová stanice v Plané a v Dolním Žandově, později došlo v rámci okresu ke sloučení a sídlo ředitelství STS bylo ve Velké Hleďsebi.

Státní statky hospodařily na úpadkových hospodářstvích. V obcích, kde vznikl Státní statek, byli zbaveni soukromě hospodařící rolníci svých usedlostí, někde je předali i na vlastní žádost. V nich se vyplácela měsíční mzda, zatímco v JZD se mzdy počítala podle pracovních jednotek (PJ bývala v průměru 10 až 15 Kč, denně 2 PJ). Vojenské statky hospodařily extenzivně v oblasti vojenského prostoru.

Mapa okresu Mariánské Lázně

1949-1960

Karlovy Vary

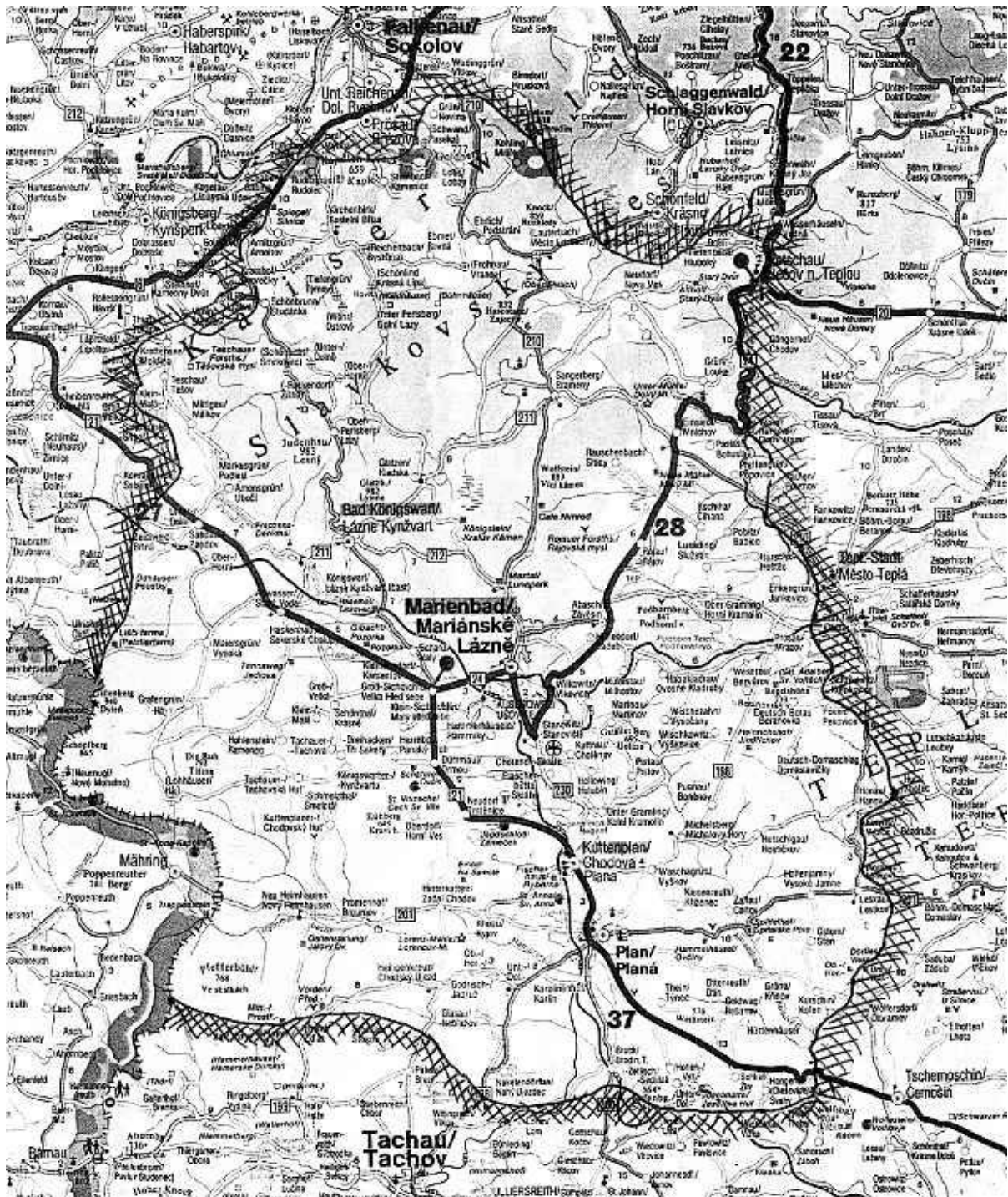
Útěky ze zemědělství

V letech 1950-1959 bylo možno rozlišit obce podle útěků ze zemědělství:

1. obce, kde se neprojevoval
2. obce, kde byl silný tlak na to, zbavit se zemědělských povolání (Beranovka, Bezvěrov, Boudy, Domaslavičky, Horní Žandov, Jankovice, Křínov, Mnichov, Podlesí, Rájov, Ovesné Kladruby, Řešanov, Stará Voda, Tři Sekery, Úbočí, Výškov, Zliv)
3. nezemědělské obce (Klimentov, Valy, Zadní Chodov jako dělnická obec – Jáchymovské doly)

Vliv na útky ze zemědělství měly nezemědělské podniky v obcích nebo v jejich sousedství. Šlo o Jáchymovské doly v Zadním Chodově, sklárnu ve Staré Vodě, podnik HAMIRO ve Třech Sekerách, podnik LEKO v Plané. Širší vliv měla i Karna a oplatkárna v Mariánských Lázních.

Obrovský okres Mariánské Lázně
v letech 1949-1960
měl 656 kilometrů čtverečních

Zrušení okresu k 1.7.1960

1. července 1960 byl zrušen okres Mariánské Lázně a vzniká nové okresní uspořádání v nových okresních hranicích. Území mariánskolázeňského okresu se rozpadá do čtyř nových okresů – Cheb, Tachov, Karlovy Vary a Sokolov.

Základní jádro okresu Mariánské Lázně přešlo pod okres Cheb, a to katastrální území: Chodovská Huť - Plánská Huť - Tachovská Huť - Slatina - Nové Mohelno - Háj - Vysoká - Jedlová - Stará Voda (+ Sekerské Chalupy) - Tři Sekery - Krásné (Velké a Malé) - Skelné Huť - Horní Ves - Trstěnice - Drmoul - Chotěnov-Skláře - Stanoviště - Martinov - Víkovic - Vysočany - Ovesné

Kladruby – Milhostov – Zádub – Závíšín – Úšovice (s Hamrníky) - Mariánské Lázně – Velká Hleďsebe – Malá Hleďsebe – Valy – Klimentov - Rájov – Sítiny – Mnichov – Prameny – Kynžvart (s Kladskou) - Lazy – Úbočí – Podlesí - Milíkov – Mokřina - Těšov – Malá Šitboř – Dolní Žandov – Horní Žandov – Brtná.

Pod okres Sokolov přešly obce: Louka - Nová Ves – Dolní Hluboká – Milešov – Čistá – Milíře – Podstrání – Vranov – Lobzy – Rovná – Bystřina – Kostelní Bříza - Novina – Paseka - Kamenice – Rudolec – Arnoltov - Studánka – Smrkovec – Žitná – Ostrov - Krásná Lípa – Vranov.

Pod okres Karlovy Vary přešly obce: Bohuslav – Popovice – Číhaná – Babice – Služetín – Hoštěc - Horní Kramolín – Jankovice - Mrázov – Bezvěrov – Svatý Vojtěch – Beranovka - Pěkovice.

Pod okres Tachov přešly obce: Dolní Kramolín – Výškovice – Pístov - Holubín - Chodová Planá – Výškov – Michalovy Hory – Boněnov – Domaslavičky – Hostičkov – Hanov – Vysoké Jamné – Lestkov – Stan – Kořen - Dolní Víška – Křínov – Otín – Týnec – Vysoké a Dolní Sedliště – Planá – Karlín - Kříženeč – Řešánov – Boudy – Svahy – Zliv - Brod nad Tichou - Nahý Újezdec – Neblašov – Horní Jadruž - Štokov – Prostřední Žďár – Svatý Kříž (Chodský Újezd) – Zadní Chodov – Broumov - Kyjov -

1.července 1960 byl zrušen Karlovarský kraj a celé území připadlo pod Západočeský kraj se sídlem v Plzni.

Mariánskolázeňsko bylo těžce postiženo, nové hranice přefaly staleté vazby mezi sousedními obcemi (hlavně na východě a jihovýchodě) - vazby osobní a nákladní dopravy, zásobování potravinami, dodávky energie, poštovní, telefonní, osobní vazby. Některé obce připadly do oblastí, kam nikdy nepatřily (klášterní obce do Tachovska). Historické celky byly rozkouskovány do čtyř okresů. Nejcitelněji se dotkly dvojic vesnic: Pístov-Martinov, Prameny-Nová Ves, Mnichov-Bohuslav, Rájov-Číhaná, Závíšín-Horní Kramolín, Holubín-Chotěnov, Lazy-Žitná, Smrkovec-Milíkov, Mnichov-Louka, Trstěnice-Zadní Chodov. Statistiky posledních 40 let ukazují u těchto dvojic nepříznivé důsledky jako odříznuté dopravní linky, vylidnění, úpadek postižených obcí.